

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII

**unor prevederi din Legea învățământului nr. 547-XIII
din 21 iulie 1995**

*(mecanismul de numire a rectorilor instituțiilor de învățământ
superior aflate în subordinea autorităților publice)*

(sesizarea nr.19a/2014)

CHIȘINĂU

3 iunie 2014

În numele Republicii Moldova

Curtea Constituțională, statuând în componența:

Dl Alexandru TĂNASE, *președinte*,
Dl Aurel BĂIEȘU,
Dl Igor DOLEA,
Dl Tudor PANȚÎRU,
Dl Victor POPA,
Dl Petru RAILEAN, *judecători*,
cu participarea dlui Eugen Osipov, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 12 martie 2014,
înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în ședință plenară închisă,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea, depusă la Curtea Constituțională la 12 martie 2014, în temeiul art.135 alin.(1) lit.a) și b) din Constituție, art.25 lit.g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.38 alin.(1) lit.g) din Codul jurisdicției constituționale, de către deputații în Parlament, dnii Mihai Ghimpu, Valeriu Munteanu, Gheorghe Brega și dna Corina Fusu, privind interpretarea prevederilor art. 35 alin. (6) din Constituție și exercitarea controlului constituționalității prevederilor art. 40¹ alin. (8) și art. 48 alin. (4) din Legea învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995 și a Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 975-VII din 24 ianuarie 2014 privind eliberarea dlui Vasile Marina din funcția de rector al Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova.

2. Autorii sesizării au solicitat interpretarea articolului 35 alin.(6) din Constituție cu explicarea dacă desemnarea în funcția de rector al unei instituții de învățământ superior de stat se circumscrie conceptului de autonomie universitară (autonomie organizațională) și dacă, în virtutea principiului autonomiei universitare, pot fi numiți în funcție rectorii anumitor instituții de învățământ superior de stat de către autoritățile, în a căror subordine acestea se află.

3. Reieșind din prevederile articolului 35 alin. (6) din Constituție, autorii sesizării au considerat că art. 40¹ alin. (8) și, în special, art. 48 alin. (4) din Legea învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995, în

partea care vizează modul de desemnare a rectorilor instituțiilor de învățământ superior subordonate unor autorități publice, precum și Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 975-VII din 24 ianuarie 2014, contravin prevederilor constituționale.

4. Prin decizia Curții Constituționale din 25 martie 2014, sesizarea a fost declarată parțial admisibilă, fără a prejudicia fondul cauzei.

5. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opinia Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Ministerului Justiției, Ministerului Educației, Academiei de Științe a Moldovei, Universității de Stat din Moldova, Universității Libere Internaționale din Moldova, Universității de Studii Europene, Academiei „Ștefan cel Mare”, Institutului Național de Informații și Securitate și Academiei Militare „Alexandru cel Bun”.

6. În ședința plenară publică a Curții sesizarea a fost susținută de dl Valeriu Munteanu, deputat în Parlament, autor al sesizării. Parlamentul a fost reprezentat de dl Sergiu Chirică, consultant principal în cadrul Direcției juridice generale a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de dl Nicolae Eșanu, viceministru al justiției.

ÎN FAPT

7. Articolul 35 alin. (1) din Constituție stabilește că dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instruire și de perfecționare.

8. Potrivit alineatului (6) din norma constituțională invocată: „instituțiile de învățământ superior beneficiază de dreptul la autonomie”.

9. Dreptul la învățătură, garantat de Legea Supremă, este dezvoltat de Legea învățământului nr.547-XIII din 21 iulie 1995.

10. Articolul 40¹ alin. (8) din lege stabilește că Președintele Republicii Moldova decide asupra propunerilor Guvernului privind înființarea, reorganizarea sau lichidarea instituțiilor de stat de învățământ superior universitar, precum și a instituțiilor de cercetări științifice și a instituțiilor de perfecționare a cadrelor.

11. În același timp, potrivit art.48 alin. (4) din lege, rectorii instituțiilor de stat de învățământ superior sînt aleși pe bază de concurs de senatul instituțiilor, cu excepția rectorului instituției de învățământ de pe lângă Președintele Republicii Moldova, rectorilor instituțiilor de învățământ superior subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării și Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova, care sînt numiți în funcție de către autoritățile respective. Rectorii tuturor instituțiilor de stat de învățământ superior sunt confirmați în post de către Guvern, cu excepția rectorului instituției

de învățământ de pe lângă Președintele Republicii Moldova, care este numit în funcție prin decret al Președintelui Republicii Moldova.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

12. Prevederile relevante ale Constituției (M.O., 1994, nr. 1) sunt următoarele:

Articolul 7

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 35

Dreptul la învățătură

„(1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instruire și de perfecționare.

(2) Statul asigură, în condițiile legii, dreptul de a alege limba de educare și instruire a persoanelor.

(3) Studiarea limbii de stat se asigură în instituțiile de învățământ de toate gradele.

(4) Învățământul de stat este gratuit.

(5) Instituțiile de învățământ, inclusiv cele nestatale, se înființează și își desfășoară activitatea în condițiile legii.

(6) Instituțiile de învățământ superior beneficiază de dreptul la autonomie.

(7) Învățământul liceal, profesional și cel superior de stat este egal accesibil tuturor, pe bază de merit.

(8) Statul asigură, în condițiile legii, libertatea învățământului religios. Învățământul de stat este laic.

(9) Dreptul prioritar de a alege sfera de instruire a copiilor revine părinților.”

13. Prevederile relevante ale Legii învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995 (M.O., 1995, nr. 62-63, art. 692) sunt următoarele:

Articolul 3

Învățământul – prioritate națională

“Învățământul în Republica Moldova constituie o prioritate națională.”

Articolul 40

Competența autorităților publice

”(1) Autoritățile publice:

a) determină politica de stat în sfera învățământului;

b) emit acte normative privind perfecționarea legislației învățământului;

c) asigură dezvoltarea bazei tehnico-materiale a sistemului de învățământ, stabilesc modul de organizare și desfășurare a practicii în producție pentru elevi și studenți;

d) fac propuneri pentru planul (comanda de stat) de pregătire a cadrelor de specialitate cu finanțare de la bugetul de stat și pe bază de contract în instituțiile de învățământ secundar profesional, mediu de specialitate, superior și postuniversitar;

e) stabilesc și aprobă cotele anuale de subvenționare a sistemului de învățământ de la bugetul de stat, modul și normele de remunerare a cadrelor didactice din instituțiile de învățământ de stat de toate gradele, precum și normele de asigurare materială a elevilor și studenților;

[Lit.f) abrogată prin Legea nr.239 din 18.10.2013, în vigoare 20.12.2013]

g) încheie cu alte state acorduri de colaborare privind învățământul și nostrificarea actelor naționale de studii;

h) exercită controlul asupra activității Ministerului Educației și evaluează activitatea lui.

(11) Guvernul aprobă planul (comanda de stat) de pregătire a cadrelor de specialitate cu finanțare din bugetul de stat și pe bază de contract, pe meserii, specialități și domenii generale de studiu, în instituțiile de învățământ secundar profesional, mediu de specialitate, superior și postuniversitar de stat și private.

(12) Delimitarea competențelor între autoritățile publice în domeniul învățământului se face conform Constituției, altor acte normative.

(13) Organele de conducere a învățământului din teritoriile care, în conformitate cu Constituția și cu legile organice, au statut special de autonomie își coordonează activitatea cu autoritățile administrației publice centrale de specialitate.”

Articolul 40¹

Competența autorităților publice în domeniul înființării, reorganizării și lichidării instituțiilor de învățământ de stat

(1) Autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi decid, prin coordonare prealabilă cu Ministerul Educației, înființarea, reorganizarea sau lichidarea instituțiilor de stat de învățământ preșcolar și extrașcolar.

[Alin.(2) abrogat prin Legea nr.91 din 26.04.2012, în vigoare 01.01.2013]

(3) Autoritățile administrației publice locale de nivelul doi decid, prin coordonare prealabilă cu Ministerul Educației, înființarea, reorganizarea sau lichidarea instituțiilor de stat de învățământ primar, gimnazial, liceal și extrașcolar.

(4) Ministerele și departamentele interesate fac propuneri de înființare, reorganizare sau lichidare a instituțiilor de stat de învățământ liceal, secundar profesional, mediu de specialitate, superior universitar, subordonate autorităților administrației publice centrale, și le înaintează spre examinare Ministerului Educației.

(5) Ministerul Educației:

[Lit.a) abrogată prin Legea nr.91 din 26.04.2012, în vigoare 01.01.2013]

b) propune înființarea, reorganizarea sau lichidarea instituțiilor de stat de învățământ liceal, special, secundar profesional, complementar, mediu de specialitate, superior universitar, subordonate autorităților administrației publice centrale, și le înaintează spre examinare Guvernului.

(6) Academia de Științe a Moldovei face propuneri de înființare, reorganizare sau lichidare a instituțiilor de stat de învățământ liceal și superior universitar, subordonate Academiei de Științe a Moldovei, și le înaintează Guvernului spre examinare.

(7) Guvernul:

a) decide asupra propunerilor Ministerului Educației și ale Academiei de Științe a Moldovei privind înființarea, reorganizarea sau lichidarea instituțiilor de stat de învățământ liceal, special, secundar profesional, complementar, mediu de specialitate, subordonate autorităților administrației publice centrale;

b) confirmă propunerile Ministerului Educației și ale Academiei de Științe a Moldovei de înființare, reorganizare sau lichidare a instituțiilor de stat de

învățământ superior universitar și le înaintează spre aprobare Președintelui Republicii Moldova;

c) examinează și înaintează propuneri de înființare, reorganizare sau lichidare a instituțiilor de cercetări științifice, a instituțiilor de perfecționare a cadrelor și le prezintă spre aprobare Președintelui Republicii Moldova.

(8) Președintele Republicii Moldova decide asupra propunerilor Guvernului privind înființarea, reorganizarea sau lichidarea instituțiilor de stat de învățământ superior universitar, precum și a instituțiilor de cercetări științifice și a instituțiilor de perfecționare a cadrelor.

(9) Președintele Republicii Moldova aprobă prin decret statutul instituției de stat de învățământ de pe lângă Președintele Republicii Moldova.

Articolul 48

Administrarea instituției de învățământ superior

„(1) Instituția de învățământ superior cuprinde facultăți, departamente, catedre, laboratoare și alte unități (secții) de cercetare științifică, de proiectare și microproducție.

(2) La instituția de învățământ superior se pot afilia colegii și licee (clasele X - XII). Colegiul poate fi și unitate funcțională a instituției de învățământ superior.

(3) Instituția de învățământ superior universitar este condusă de senatul universitar, prezidat de rector; facultatea - de consiliul facultății, prezidat de decan; departamentul - de consiliul științific, prezidat de director; catedra - de șeful de catedră. Conducerea operativă a instituției de învățământ superior universitar este asigurată de biroul senatului universitar.

(4) Rectorii instituțiilor de stat de învățământ superior sînt aleși pe bază de concurs de senatul instituțiilor, cu excepția rectorului instituției de învățământ de pe lângă Președintele Republicii Moldova, rectorilor instituțiilor de învățământ superior subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării și Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova, care sînt numiți în funcție de către autoritățile respective. Rectorii tuturor instituțiilor de stat de învățământ superior sînt confirmați în post de către Guvern, cu excepția rectorului instituției de învățământ de pe lângă Președintele Republicii Moldova, care este numit în funcție prin decret al Președintelui Republicii Moldova.

(5) Funcționarea instituțiilor de învățământ superior este reglementată prin Carta universitară, adoptată de senatul universitar.

(6) Rectorii instituțiilor de învățământ superior pot organiza consiliul rectorilor, organ cu funcții consultative.”

Articolul 49

Autonomia universitară

(1) Instituțiile de învățământ superior de stat dispun de statut de autonomie universitară.

(11) Autonomia universitară constă în dreptul comunității universitare de a se organiza și a se autogestiona (domeniile conducerii, structurării și funcționării instituției), de a-și exercita libertățile academice fără niciun fel de ingerințe ideologice, politice sau religioase, de a-și asuma un ansamblu de competențe și obligații în concordanță cu politicile și strategiile naționale ale dezvoltării învățământului superior și postuniversitar.

(2) Autonomia universitară vizează domeniile conducerii, structurării și funcționării instituției, activității didactice și de cercetare științifică, administrării și finanțării și se realizează, în principal, în:

- a) organizarea, desfășurarea și perfecționarea procesului de învățământ și de cercetare științifică;
 - b) stabilirea specializărilor;
 - c) elaborarea planurilor de studii și a programelor analitice în conformitate cu standardele educaționale de stat;
 - d) organizarea admiterii candidaților la studii, ținând cont de criteriile specifice profilului instituției de învățământ superior de stat;
 - e) selectarea și promovarea cadrelor didactice și ale celorlalte categorii de personal;
 - f) stabilirea criteriilor de evaluare a activității didactice și științifice;
 - g) acordarea de titluri didactice;
 - h) eligibilitatea tuturor organelor de conducere, prin vot secret;
 - i) rezolvarea problemelor sociale ale studenților și personalului;
 - j) asigurarea ordinii și disciplinei în spațiul universitar;
 - k) găsirea surselor suplimentare de venituri;
 - l) stabilirea relațiilor de colaborare cu diverse instituții de învățământ și științifice, centre și organizații din republică și din străinătate.
- (3) În plan financiar, autonomia universitară se realizează prin:
- a) desfășurarea activității în condiții de autogestiune pe principii de nonprofit, în modul stabilit de Guvern;
 - b) administrarea resurselor financiare prin conturi bancare, inclusiv a transferurilor din bugetul de stat;
 - c) utilizarea resurselor disponibile pentru desfășurarea activității statutare, conform propriilor decizii;
 - d) acumularea veniturilor proprii din taxe, servicii acordate, lucrări executate și din alte activități specifice, conform nomenclatorului serviciilor prestate aprobat de Guvern;
 - e) stabilirea, în coordonare cu organul ierarhic superior, a cuantumului taxelor pentru studiile pe bază de contract și pentru serviciile acordate și lucrările executate contra plată, întru asigurarea realizării scopurilor și obiectivelor statutare;
 - f) administrarea imobilelor, a fondurilor fixe și a întregului patrimoniu gestionat și asigurarea condițiilor optime de dezvoltare a bazei materiale a instituției;
 - g) utilizarea patrimoniului și a drepturilor aferente pentru realizarea scopurilor statutare ale instituției de învățământ superior de stat;
 - h) posibilitatea de a crea, cu acordul fondatorului, instituții publice: instituții de cercetare și inovare, centre experimentale și didactice, clinici universitare, spitale universitare, stațiuni și terenuri didactice, incubatoare universitare de afaceri, cluburi sportive și studiouri de creație. Instituțiile respective desfășoară activități cu caracter necomercial, urmând strict principiul nonprofit.

ÎN DREPT

14. Din conținutul sesizării, Curtea observă că aceasta vizează în esență mecanismul de numire a rectorilor unor instituții de învățământ superior aflate în subordinea autorităților publice.

15. Astfel, sesizarea se referă la principiul constituțional al autonomiei universitare.

A. ADMISIBILITATEA

16. În conformitate cu decizia sa din 25 martie 2014, Curtea a reținut că, în temeiul articolului 135 alin.(1) lit.a) și lit.b) din Constituție, articolului 4 alin.(1) lit a) și b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 4 alin.(1) lit. a) și b) din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea prezentată ține de competența Curții Constituționale.

17. Articolele 25 lit.g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin.(1) lit.g) din Codul jurisdicției constituționale abilitază deputatul în Parlament cu dreptul de a sesiza Curtea Constituțională.

18. De asemenea, Curtea reiterează că prerogativa cu care a fost investită prin articolul 135 alin.(1) lit.b) din Constituție presupune stabilirea sensului autentic și deplin al normelor constituționale, care poate fi realizată prin interpretarea textuală sau funcțională, în măsura în care poate fi dedusă din textul Constituției, ținând cont de caracterul generic al normei, situațiile concrete pe care legiuitorul nu avea cum să le prevadă la momentul elaborării normei, reglementările ulterioare (conexe sau chiar contradictorii), situațiile complexe în care norma trebuie aplicată etc.

19. Curtea observă că prevederile articolului 35 alin. (6) din Constituție nu au constituit anterior obiect de interpretare în instanța de contencios constituțional.

20. Astfel, Curtea reține că a fost sesizată legal și este competentă să hotărască asupra interpretării articolului 35 alin. (6) din Constituție.

21. În același timp, Curtea reține că autorii sesizării au solicitat și controlul constituționalității art.40¹ alin.(8) din Legea învățământului și art. 48 alin.(4) în partea ce ține de posibilitatea numirii rectorilor unor instituții de învățământ superior de stat de către autoritățile, în subordinea cărora acestea se află. La fel, au solicitat controlul constituționalității Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 975-VII din 24 ianuarie 2014.

22. Curtea reține că prerogativa cu care a fost investită prin articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia.

23. În acest context, în procesul examinării admisibilității sesizării, Curtea a respins controlul constituționalității Decretului Președintelui nr. 975-VII din 24 ianuarie 2014 privind eliberarea dlui Vasile Marina din funcția de rector al Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova. Prin prisma jurisprudenței sale anterioare (Hotărârea nr.10 din 16 aprilie 2010, Hotărârea nr. 29 din 21 decembrie 2010), Curtea a menționat că actele privind numirea și

destituirea rectorului Academiei de Administrare Publică **nu sunt susceptibile controlului constituționalității.**

24. În partea ce ține de controlul constituționalității art.40¹ alin.(8) din Legea învățământului, Curtea reține că prevederea contestată se referă la competența Președintelui Republicii Moldova de a decide asupra propunerilor Guvernului privind înființarea, reorganizarea sau lichidarea instituțiilor de stat de învățământ superior universitar, precum și a instituțiilor de cercetări științifice și a instituțiilor de perfecționare a cadrelor.

25. Curtea menționează că respectiva normă contestată cuprinde aspecte care exced sferei de aplicare a principiilor autonomiei universitare. Respectiv, Curtea sistează procesul în partea ce ține de controlul constituționalității art.40¹ alin. (8) din Legea învățământului.

26. Reieșind din cele menționate, Curtea a reținut pentru examinare în fond doar art. 48 alin.(4) din Legea învățământului în partea în care vizează modul de desemnare a rectorilor instituțiilor de învățământ superior subordonate unor autorități publice.

27. Curtea menționează că prevederile art. 48 alin. (4) din Legea învățământului în actuala redacție nu au făcut obiectul jurisdicției constituționale.

28. Astfel, Curtea apreciază că sesizarea în această parte nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există nici un alt temei de sistare a procesului, în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul Jurisdicției Constituționale.

29. Totodată, în Hotărârea nr. 4 din 22 aprilie 2013, Curtea a menționat:

„31. [...] în temeiul articolului 6 alin. (2) din Codul jurisdicției constituționale, [...] solicitarea privind controlul constituționalității absoarbe solicitarea de interpretare a normelor constituționale.”

30. Respectiv, pentru a elucida corespunderea dispozițiilor contestate cu normele constituționale, Curtea va opera cu prevederile articolului 35 alin. (6) din Constituție, actele internaționale privind autonomia universitară, utilizând toate metodele de interpretare legală.

B. FONDUL CAUZEI

PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 35 ALIN. (6) DIN CONSTITUȚIE

31. Potrivit autorilor sesizării, art. 48 alin. (4) din Legea învățământului contravine art. 35 alin. (6) din Constituție, potrivit căruia:

„(6) Instituțiile de învățământ superior beneficiază de dreptul la autonomie.”

1. Argumentele autorilor sesizării

32. Potrivit autorilor sesizării, prin prisma articolului 35 alin.(6) din Constituție, desemnarea în funcția de rector al unei instituții de învățământ superior de stat se circumscrie conceptului de autonomie universitară.

33. Autorii sesizării menționează că, în virtutea principiului autonomiei universitare, art. 48 alin. (4) din Legea învățământului stabilește că rectorii instituțiilor de stat de învățământ superior sînt aleși pe bază de concurs de senatul instituțiilor.

34. În același timp, prin excepția instituită la alin. (4) al art. 48 din Legea învățământului, dreptul la autonomia universitară nu se extinde și asupra instituției de învățământ de pe lângă Președintele Republicii Moldova și instituțiilor de învățământ superior subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării și Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova.

35. Excepția instituită, în opinia autorilor sesizării, încalcă principiul autonomiei universitare.

2. Argumentele autorităților

36. Parlamentul, în opinia sa, menționează că autonomia universitară constă în dreptul instituției de a se conduce, de a-și exercita libertățile academice fără nici un fel de ingerințe ideologice, politice, religioase.

37. Potrivit Parlamentului, reglementarea cadrului organizatorico-juridic al instituțiilor de învățământ superior *de stat* și *privat* și instituirea unui regim special pentru activitatea acestora, precum și stabilirea restricțiilor, este o prerogativă a legiuitorului.

38. Potrivit opiniei scrise a Președintelui Republicii Moldova, prevederile contestate ale art. 48 alin. (4) din Legea învățământului sunt constituționale. De asemenea, Președintele menționează că legislația comunitară nu stabilește reguli concrete referitoare la numirea rectorilor instituțiilor de învățământ superior.

39. În opinia sa, Guvernul reține că autonomia universitară vizează domeniile conducerii, structurării și funcționării instituției, activității didactice și de cercetare științifică, administrării și finanțării acesteia.

40. Potrivit acestuia, deși le oferă o autonomie largă, statul, în calitate de fondator, își rezervă dreptul de a se implica totuși în organizarea și funcționarea instituțiilor de învățământ. Instituirea la art. 48 alin. (4) din Legea învățământului a unei astfel de excepții nu afectează principiul autonomiei universitare, deoarece rațiunea statuării acesteia a avut la bază specificul domeniilor de învățământ respective (administrarea publică, ordinea publică, apărarea și securitatea statului). Cu toate că fac parte din sistemul general educațional, instituțiile de stat de învățământ superior menționate au misiuni și obiective specifice, din care cauză este necesară participarea statului la activitatea acestora.

3. Aprecierii Curții

3.1. Principii generale

3.1.1. Principiul autonomiei universitare

41. Fiind un drept constituțional, *dreptul la învățatură* este asigurat de stat prin organizarea învățământului. Statul determină principalele forme ale instruirii: învățământul general obligatoriu, învățământul liceal, învățământul profesional, *învățământul superior*, alte forme de instruire și perfecționare, în instituțiile de stat și nestatale.

42. Norma constituțională a articolului 35 alin. (6) stipulează că instituțiile de învățământ superior beneficiază de dreptul la autonomie.

43. Curtea reiterează că autonomia universitară, potrivit sensului art. 35 alin.(6) din Constituție, **reprezintă un concept constituțional cu valoare de principiu, legiuitorul constituant consacrandu-l ca o componentă a dreptului la învățatură**. Principiul respectiv constituie o garanție a libertății organizării învățământului superior.

44. În Hotărârea nr.6 din 3 mai 2012 Curtea a subliniat:

“[...] autonomia universitară constă în dreptul instituției de a se conduce, de a-și exercita libertățile academice fără nici un fel de ingerințe ideologice, politice, religioase, de a-și asuma un ansamblu de competențe, obligații și responsabilități în concordanță cu opțiunile și orientările strategice naționale de dezvoltare a învățământului superior, cu progresul științei și tehnicii, al civilizației regionale și universale.”

45. Astfel, autonomia universitară înseamnă independența instituțiilor de învățământ superior față de stat și alți subiecți din societate, în adoptarea deciziilor privind administrarea internă, gestionarea finanțelor, stabilirea politicilor curriculare proprii, servicii și alte activități interne.

46. Deși oferă instituțiilor de învățământ superior o autonomie largă, statul se poate implica totuși în organizarea și activitatea acestora, obligându-le să respecte și să realizeze plenar *principiile învățământului* (umanitarizare, accesibilitate, adaptivitate, creativitate, diversitate, democratizare, deschidere și flexibilitate) și *standardele educaționale de stat*, **astfel realizându-se cooperarea între stat și instituțiile de învățământ superior**.

47. Cooperarea între stat și instituțiile de învățământ superior, în spiritul autonomiei universitare, obligă ultimele să respecte legislația în vigoare, carta proprie și politicile naționale și europene în domeniul învățământului superior; să asigure calitatea în învățământul superior; să respecte echitatea și etica universitară; să asigure eficiența managerială și eficiența utilizării resurselor; să asigure transparența tuturor deciziilor

și activităților sale; să respecte libertatea academică a personalului, precum și drepturile și libertățile studenților.

48. Conceptul de autonomie universitară este prevăzut în mai multe norme internaționale. Astfel, prin Declarația de la Lisabona a Asociației Universităților Europene (2007) s-au stabilit patru domenii ale autonomiei universitare, care caracterizează o universitate modernă:

”- **Autonomia organizațională**, care înseamnă libertatea universității de a-și stabili structura, forma de conducere și relațiile de subordonare și responsabilitate.

- **Autonomia financiară**, care înseamnă libertatea universității de asigurare a veniturilor și de alocare a resurselor financiare, stabilirea taxelor de studii, taxelor de cazare în cămine, taxelor la prestări servicii, de finanțare și cofinanțare a cercetărilor universitare, de utilizare și depozitare a resurselor financiare, utilizând proceduri proprii pentru gestiunea lor eficientă.

- **Autonomia resurselor umane**, care presupune libertatea universității de a recruta și selecta resurse umane calificate, responsabilitatea încheierii contractelor de muncă, stabilirea nivelului salariilor, sporului la salariu în funcție de valoarea potențialului uman.

- **Autonomia academică**, adică libertatea și responsabilitatea universității de a dezvolta programe proprii de studii, definirea structurii și conținutului curriculumului universitar, responsabilitatea asigurării calității acestor programe, a cercetărilor universitare, determinarea procedurilor de selecție a viitorilor studenți.”

49. Declarația de la Budapesta și Viena din 12 martie 2010 privind Spațiul European al învățământului superior califică libertatea academică, autonomia și responsabilitatea instituțiilor de învățământ superior ca **principii** ale spațiului european al învățământului superior.

50. La fel, în urma ralierei la Procesul de la Bologna, Republica Moldova și-a asumat angajamentul asigurării competitivității și atractivității învățământului superior european, prin asigurarea compatibilității acestuia și constituirea Spațiului european comun al învățământului superior cu o mobilitate academică în permanentă creștere.

51. Curtea reține că autonomia universitară, înscrisă în prevederile art. 35 alin. (6) din Constituție, implică în mod egal **autonomia educațională** și **autonomia instituțională**. Autonomia educațională se exprimă prin autonomia universitară funcțională sau academică; autonomia instituțională cuprinde autonomia organizatorică, administrativă și financiară. **Aceste două forme ale autonomiei sunt inseparabile, or, fără libertatea academică (a activității didactice) autonomia instituțională nu poate fi garantată.**

52. Prin prisma celor elucidate, Curtea reține că reglementarea autonomiei universitare are drept obiectiv acordarea instituțiilor de învățământ superior a posibilității de a-și asuma un ansamblu de

competențe și obligații în acord cu obiectivele strategice naționale ale dezvoltării învățământului superior, stabilite prin cadrul legal.

53. Totodată, reieșind din problemele abordate în sesizare, și anume, modul de **desemnare** în funcția de rectori ai instituțiilor de învățământ superior de stat, Curtea va interpreta norma constituțională privind autonomia universitară în partea ce ține de autonomia **organizațională**.

3.1.2. Principiul autonomiei organizaționale – parte integrantă a autonomiei universitare

54. Conform documentelor internaționale (Magna Carta Universitară 1989, Declarația de la Lisabona 2007, Procesul de la Bologna 1999), **autonomia universitară organizațională** exprimă libertatea universității de a-și stabili structura, forma de conducere și relațiile de subordonare și responsabilitate.

55. Potrivit art.49 alin. (2) din Legea învățământului, autonomia universitară vizează domeniile conducerii, structurării și funcționării instituției, activității didactice și de cercetare științifică, administrării și finanțării și se realizează, inclusiv prin, **eligibilitatea tuturor organelor de conducere, prin vot secret** (lit. h).

56. Prevederile precitate instituie elementele principale ale autonomiei universitare, evidențiind principiile autonomiei organizaționale, în special privind eligibilitatea tuturor organelor de conducere ale instituției de învățământ superior.

57. În baza acestor prevederi, autonomia universitară dă dreptul comunității universitare să își stabilească misiunea proprie, strategia instituțională, structura, activitățile, organizarea și funcționarea proprie, stabilirea și optimizarea propriilor structuri academice și administrative; gestionarea resurselor materiale și umane.

58. Din punct de vedere al autonomiei organizaționale, universităților le aparține dreptul de a determina propria structură organizațională și de a-și alege propriile organe administrative.

59. Structura și atribuțiile organelor din instituțiile de învățământ superior sînt stabilite prin Carta universitară. Carta universitară este documentul fundamental care prezintă opțiunile majore ale comunității universitare, principiile de organizare și funcționare ale universității, drepturile și îndatoririle membrilor comunității universitare.

60. Curtea reține că, potrivit art. 48 alin. (3) din Legea învățământului, instituția de învățământ superior universitar este condusă de senatul universitar. Senatul este forul de decizie și de validare care asigură conducerea universității în concordanță cu principiile autonomiei universitare, cu legile în vigoare, cu prevederile Cartei și cu propriile hotărâri.

61. Senatul este în drept să ia în dezbateră orice problemă referitoare la procesul de învățământ și de cercetare științifică, precum și la activitatea managerială, social-economică și financiară. În instituțiile de învățământ superior senatul universitar este prezidat de rector. Exercițând conducerea executivă, rectorului îi revine un rol important în organizarea eficientă a activității instituției de învățământ superior.

62. Curtea reține că procedura de desemnare a rectorilor instituțiilor de învățământ superior scoate în evidență modul în care se asigură autonomia universitară.

63. În contextul celor menționate, Curtea subliniază că principiile care stau la baza desemnării rectorului unei instituții de învățământ superior se întemeiază pe elementul participativ al întregii comunități universitare, prin organizarea concursului public și transparent.

64. O reglementare legală a autonomiei organizaționale contrară principiilor enumerate poate favoriza o ingerință excesivă a statului în gestiunea instituției universitare.

65. În lumina principiilor enunțate supra, Curtea menționează că desemnarea rectorului instituției de învățământ de către senat (comunitatea universitară) constituie un element inerent al autonomiei universitare organizaționale.

3.2. Aplicarea principiilor enunțate la prezenta cauză

66. Curtea reține că stabilirea politicilor de stat în sfera învățământului, determinarea criteriilor de organizare și funcționare a sistemului de învățământ constituie competența legiuitorului.

67. În Hotărârea nr.6 din 3 mai 2012 Curtea Constituțională a subliniat:

„36. [...] marja de apreciere a statului și dreptul său de intervenție în procesul de învățământ este mai mare decât în alte domenii și poate fi realizat prin diverse instrumente de reglementare (licențiere, acreditare ș.a.).”

68. Conform art.72 alin.(3) lit.k) din Constituție, organizarea generală a învățământului se reglementează prin lege organică. Legea specială în domeniu este Legea învățământului nr.547-XIII din 21 iulie 1995.

69. Totodată, Curtea menționează că la baza acestor reglementări trebuie să se afle principiul fundamental al supremației Constituției, consfințit în articolul 7, potrivit căruia Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

70. Curtea sublinează că principiul autonomiei universitare constituie unul dintre elementele fundamentale ale sistemului de învățământ superior, garantat de art 35 din Constituție.

71. Curtea reiterează că un domeniu al autonomiei universitare - **autonomia organizațională** – se caracterizează prin libertatea universității de a-și stabili structura, forma de conducere și relațiile de subordonare și responsabilitate, iar desemnarea rectorului instituției de învățământ superior de către comunitatea universitară constituie un element al acestei autonomii.

72. Curtea reține că, potrivit art. 48 alin. (4) din Legea învățământului, **rectorii instituțiilor de stat de învățământ superior sînt aleși pe bază de concurs de senatul instituțiilor**. Rectorii tuturor instituțiilor de stat de învățământ superior sînt confirmați în post de către Guvern.

73. În același timp, Curtea menționează că norma citată cu titlu de excepție stabilește că rectorul instituției de învățământ de pe lângă Președintele Republicii Moldova, rectorii instituțiilor de învățământ superior subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării și Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova **sînt numiți în funcție de către autoritățile respective**.

74. Articolul 26 din Legea învățământului prevede că **învățământul superior** are drept scop formarea unei personalități multilateral dezvoltate și creative, pregătirea, perfecționarea și recalificarea la nivel superior a specialiștilor și a cadrelor științifice în diferite domenii.

75. Învățământul superior se realizează prin instituții de învățământ superior: universități, academii și institute. La fel, art.26 alin.(4) din Legea învățământului stabilește că **învățământul superior**, cu excepția învățământului medical și farmaceutic, se realizează în trei cicluri: ciclul I - studii superioare de licență; ciclul II - studii superioare de masterat; ciclul III – studii superioare de doctorat.

76. Curtea reține că, la reglementarea procedurii de numire a conducătorilor instituțiilor de învățământ subordonate autorităților publice, legiuitorul urmează a institui o distincție între instituțiile de învățământ care realizează învățământul (formarea) continuu și învățământul superior.

77. În cadrul formării continue se realizează scopul implementării unor abilități ce țin de domeniul specific caracteristic unei autorități. Prin urmare, asemenea tip de instituții pot fi înființate pentru a oferi diverse forme de pregătire, perfecționare și specializare profesională angajaților.

78. Curtea consideră că în cazul instituțiilor care statutar sau la solicitarea executivului sau altor subiecți oferă persoanelor cu studii superioare perfecționare, recalificare într-un domeniu de formare profesională **rectorii instituțiilor de învățământ pot fi numiți în funcție de către autoritățile care le-au instituit**. Legiuitorul este în drept să reglementeze activitatea acestor instituții, inclusiv să stabilească, în funcție de interesele societății și de evoluția necesităților, diferite tipuri de instituții de învățământ, științifice, de cercetare.

Legiuitorul poate să definească diverse modele de structură a guvernării acestor instituții.

79. Totodată, Curtea subliniază că numirea de către subiecți externi mediului universitar în funcție a rectorilor **instituțiilor de învățământ superior**, standardele cărora în materia învățământului cuprind ciclul I, II, III, iar standardele de instruire a studenților, masteranzilor, doctoranzilor se stabilesc cu o relativă uniformitate pentru domeniul profesional solicitat, afectează principiul constituțional al autonomiei universitare.

80. În contextul celor menționate, Curtea conchide că prevederile art. 48 alin. (4) din Legea învățământului, potrivit cărora rectorul instituției de învățământ de pe lângă Președintele Republicii Moldova, rectorii instituțiilor de învățământ superior subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării și Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova sînt numiți în funcție de către autoritățile respective, contravin prevederilor art. 36 alin.(6) din Constituție.

În temeiul articolelor 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 60, 61, 62 lit. a) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. **Se admite** sesizarea deputaților în Parlament dnii Mihai Ghimpu, Valeriu Munteanu, Gheorghe Brega și dna Corina Fusu în partea ce ține de interpretarea articolului 35 alin. (6) din Constituție și controlul constituționalității unor prevederi din Legea învățământului și **se respinge** în partea ce ține de **controlul constituționalității** Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 975-VII din 24 ianuarie 2014 privind eliberarea dlui Vasile Marina din funcția de rector al Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova.

2. În sensul articolului 35 alin. (6) din Constituție, alegerea rectorului de către senatul instituției de învățământ superior constituie un element inerent al autonomiei universitare.

3. **Se declară neconstituțional** textul ”cu excepția rectorului instituției de învățământ de pe lângă Președintele Republicii Moldova, rectorilor instituțiilor de învățământ superior subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării și Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova, care sînt numiți în funcție de către autoritățile respective” și textul “care este numit în funcție prin decret al Președintelui Republicii Moldova” din art. 48 alin. (4) al Legii învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995.

4. **Se sistează** procesul privind controlul constituționalității articolului 40¹ alin.(8) din Legea învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995.

5. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Alexandru Tănase

Chișinău, 3 iunie 2014

HCC nr. 19

Dosarul nr.19a/2014